

Samenvatting

Onderzoek taken en taakuitvoering Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

R. Roodbeen
I. Schoonbeek
M. Kamperman
J. Snippe

Breuer
ONDERZOEK & INTRAVAL
ADVIES

SAMENVATTING

Inleiding

In dit rapport beschrijven we een onderzoek naar de taken en taakuitvoering van de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken (LEBZ). De LEBZ brengt advies uit aan officieren van justitie bij bijzondere zedenzaken, zoals zaken met aspecten van hervonden herinneringen, of zaken die zich meer dan acht jaar geleden zouden hebben voorgedaan. In deze samenvatting starten we met de aanleiding van dit onderzoek en beschrijven we de manier waarop we het onderzoek uitgevoerd hebben (de gevolgde aanpak is uitgebreid beschreven in hoofdstuk 1 van deze rapportage). Vervolgens beschrijven we de belangrijkste bevindingen, beginnende met een omschrijving van de LEBZ en hoe zij advies uitbrengen (de procedure, zie ook in hoofdstuk 2 van deze rapportage). Vervolgens gaan we in op de beoogde doelen en taken van de LEBZ (zie ook in hoofdstuk 3 van deze rapportage), de samenstelling (en controle op) de taakuitvoering (zie ook in hoofdstuk 4 en 5 van deze rapportage), en de ervaringen met en meningen over de LEBZ (zie ook in hoofdstuk 6 van deze rapportage). In Kaders S1 tot en met S4 volgen de belangrijkste conclusies. We sluiten deze samenvatting af met een aantal reflecties op deze bevindingen (zie ook in hoofdstuk 7 van deze rapportage).

Aanleiding

De aanleiding van dit onderzoek is discussie over de werkwijze van de LEBZ in de politiek, media en wetenschap. Onder andere therapeuten/behandelaren en (vermeende) slachtoffers van zedenmisbruik zijn ontevreden over de betrouwbaarheid en objectiviteit van de politie en LEBZ, en geven aan hierin geen vertrouwen meer te hebben. Op verzoek van de Tweede Kamer is onderzoek gevraagd naar de doelstellingen, werkwijze en resultaten van de LEBZ. Het WODC heeft Breuer&Intraval opdracht gegeven onderzoek te doen naar: 1) de beoogde doelen en taken van de LEBZ, 2) de taakuitvoering en samenstelling, 3) de controle op de taakuitvoering, en 4) de ervaringen met en meningen over de LEBZ. De beoogde doelen en taken geven een goed beeld van *wat de LEBZ zou moeten doen*. De taakuitvoering en samenstelling laat zien *hoe de LEBZ functioneert in de praktijk*. In de controle op de taakuitvoering brengen we in kaart *hoe de LEBZ zichzelf controleert* (oftewel, hoe de kwaliteitsbewaking/borging is geregeld). De ervaringen met en meningen over de LEBZ laten zien *hoe verschillende mensen tegen deze expertisegroep aankijken*. In de conclusie reflecteren we op de vraag *of de LEBZ doet wat men ook zou moeten doen*.

Aanpak

De gevolgde benadering in dit onderzoek is de 'Realistic Evaluation' (RE). Hierdoor ingegeven zijn eerst de beoogde doelen en taken van de LEBZ geanalyseerd, zoals die zijn beschreven in tientallen beleidsdocumenten en publicaties (bijv. in OM-Aanwijzingen en onderzoeksverslagen van de LEBZ zelf), aangevuld met interviews met de opstellers van deze documenten. Vervolgens is de samenstelling en (controle op de) taakuitvoering van de LEBZ in de praktijk onderzocht met een inhoudsanalyse van 155 LEBZ-adviezen en interviews met adviseurs en voormalige adviseurs van de LEBZ. Ook zijn interviews afgenomen om de ervaringen met en meningen over de LEBZ in kaart te brengen. In totaal

zijn in dit onderzoek 45 interviews afgenomen. De informatie uit de inhoudsanalyse en interviews zijn afgezet tegen de beoogde doelen en taken uit de beleidsdocumenten, zodat geanalyseerd kan worden of de LEBZ functioneert zoals bij de oprichting in 1999 werd beoogd.

Resultaten en conclusies

De LEBZ is in 1999 opgericht en brengt advies uit aan met name de officier van justitie bij bijzondere zedenzaken, zoals zaken met aspecten van hervonden herinneringen, of zaken die zich meer dan acht jaar geleden zouden hebben voorgedaan. De LEBZ bestaat uit een coördinatiepunt en een groep van interne en externe adviseurs. Het coördinatiepunt valt onder het beheer van de politie, en is de kern van de LEBZ, bestaande uit twee coördinatoren, een dienstsecretariaat en gedragskundigen/rapporteurs die ter ondersteuning worden ingezet. Adviseurs behoren niet tot dit coördinatiepunt, maar worden door de coördinatoren gevraagd om advies te geven over een zedenzaak. Interne adviseurs zijn in dienst bij de politie, externe adviseurs bij universiteiten en/of therapeutische behandelinstellingen. De officier van justitie is in de meeste gevallen opdrachtgever van de LEBZ en is ontvanger van het uiteindelijke LEBZ-advies. De advocaat-generaal of rechter-commissaris kunnen ook opdrachtgever zijn, maar dit vindt sporadisch plaats. Daarom spreken we in deze rapportage alleen van de officier van justitie als opdrachtgever. De LEBZ wordt meestal door de officier van justitie geconsulteerd vóór aanhouding van de verdachte. De doelen en taken van de LEBZ waren vanaf 1999 vastgelegd in OM-Aanwijzingen, vanaf 2016 zijn deze vastgelegd bij de Politie-instructie Zeden, Kinderpornografie en Kindersekstoerisme (PIZKK).

Procedure

De adviesprocedure van de LEBZ start met een aanmelding van een zedenzaak door de officier van justitie bij de coördinatoren. Als een zaak volgens de coördinatoren niet past bij de LEBZ, verwijzen zij de officier van justitie door naar een andere adviseur. Als een zaak wel past, wordt het zaakdossier door de politie naar de LEBZ verzonden en stellen de coördinatoren een adviseursgroep samen. Deze adviseursgroep bestaat meestal uit vier adviseurs (inclusief rapporteur), die op basis van beschikbaarheid, achtergrond en deskundigheid worden geselecteerd en samengesteld. Zij beoordelen de zaak individueel en onafhankelijk van andere adviseurs, en delen hun bevindingen met de rapporteur. Onder leiding van de rapporteur worden in de adviseursbijeenkomst (zaakbespreking) de individuele adviezen van de adviseurs vervolgens besproken en beargumenteerd, en komt men gezamenlijk tot een conclusie. Op basis hiervan maakt de rapporteur een conceptrapportage. Deze krijgt een definitieve status na goedkeuring van alle adviseurs. Vervolgens wordt het LEBZ-advies verzonden naar de officier van justitie. In het LEBZ-advies wordt advies gegeven over het al dan niet voortzetten van het opsporingsonderzoek en/of over het al dan niet vervolgen van de verdachte. Per aangemelde zedenzaak wordt deze procedure doorlopen, en deze neemt ongeveer acht weken in beslag.

Beoogde doelen en taken

* De beoogde doelen van de LEBZ zijn het objectiveren van (verklaringen en bewijsvoering in) bijzondere zedenzaken en het opbouwen van kennis over deze zaken. De beoogde taken van de LEBZ zijn om: 1) adviezen uit te brengen aan de officier van justitie over zedenzaken en de gedragswetenschappelijke aspecten van deze zaken, 2) hierover

jaarlijks te rapporteren, 3) relevante expertise te ontwikkelen voor het beoordelen van zedenzaken en 4) kennis hierover uit te dragen.

* De beoogde doelen, taken, samenstelling en formele procedure van de LEBZ (van aanmelding zaak door de officier van justitie tot het ontvangen van het LEBZ-advies) zijn vanaf de oprichting tot heden vrijwel ongewijzigd gebleven. Een uitzondering zijn de drie consequenties/wijzigingen als gevolg van de overgang van OM-Aanwijzing naar PIZKK in 2016. Deze zijn: 1) *dwingend voorleggen* van zaken door de officier van justitie is niet meer van toepassing, maar zaken *kunnen worden voorgelegd*, 2) het aspect ritueel misbruik is vervangen voor misbruikzaken die bij de aangifte langer dan acht jaar geleden waren geëindigd, en 3) de externe werking die een OM-aanwijzing in zich bergt, vervalt (wat wil zeggen dat burgers geen rechten meer kunnen ontlenen aan de doelen en taken van de LEBZ).

* Wat tevens opvalt in deze beleidsanalyse, is dat de LEBZ tussen 2005 en 2015 meer zaken coördineerde dan ingeschat. Ook is de werkverdeling binnen het coördinatiepunt anders dan in 1999 voorgesteld. Vijf taken (zie Kader 3.1 van deze rapportage voor een overzicht van taken) die eigenlijk uitgevoerd zouden moeten worden door de gedragskundige/rapporteur (die enkel ter ondersteuning betrokken worden bij het coördinatiepunt, en hierbij niet vast betrokken zijn zoals in 1999 beoogd) zijn door de coördinator uitgevoerd.

* Daarnaast is, afgezien van een evaluatie/onderzoek naar de tevredenheid van de opdrachtgevers van de LEBZ, een evaluatie van de LEBZ niet uitgevoerd.

* De doelen en taken van de LEBZ zijn congruent met elkaar en met het overkoepelende uitgangspunt in de Aanwijzing Zeden uit 2016.

Kader S.1 **Belangrijkste conclusies beoogde doelen en taken**

- De doelen, taken, samenstelling en procedures van de LEBZ zijn vanaf de oprichting tot heden vrijwel ongewijzigd (met uitzondering van de drie hierboven beschreven consequenties/wijzigingen in taken met de overstap van OM-Aanwijzing naar PIZKK).
- De LEBZ heeft in de periode 2005 tot en met 2015 meer zaken gecoördineerd dan ingeschat (44 zaken per jaar tussen 2005 en 2010, en 50 zaken per jaar tussen 2010 en 2015), 2) de LEBZ heeft vanaf de oprichting in 1999 een beperktere bezetting dan bij de oprichting beoogd, en 3) de coördinatoren hebben vanaf de oprichting in 1999 meer taken uitgevoerd dan beoogd.
- De LEBZ is vanaf de oprichting beperkt geëvalueerd.
- De doelen en taken van de LEBZ zijn congruent met elkaar en met het overkoepelende uitgangspunt in de Aanwijzing Zeden uit 2016 (waaronder het beleid op gebied van opsporing en vervolging van seksueel misbruik én met het slachtofferbeleid voor slachtoffers van seksueel misbruik zijn opgenomen).

Taakuitvoering en samenstelling

* In de periode 2016 tot en met 2021 is de LEBZ bij 174 zaken om advies gevraagd. Bij 155 van deze aanvragen is een LEBZ-advies opgeleverd (gemiddeld 26 per jaar), negentien aanvragen werden door de coördinatoren doorverwezen naar een andere adviseur buiten de LEBZ (bijv. een gerechtelijk deskundige of recherchepsycholoog binnen het eigen team). Deze 174 zaken in zes jaar tijd vormen slechts een fractie van het aantal van rond de 3.000 zedenmisdrijven dat jaarlijks door de politie naar het OM wordt gestuurd.

* Van deze 155 LEBZ-adviezen valt ruim een derde in de categorie misbruik langer dan acht jaar geleden (39%), gevolgd door beschuldiging van een seksueel misdrijf na een

echtscheiding (30%) en hervonden herinnering (28%). De beoordeling van een zaak waarbij sprake is van misbruik met rituele kenmerken komt nauwelijks voor (2%).

* Het vaakst concludeert men bij de 155 LEBZ-adviezen (36%) dat er onvoldoende informatie in het zaakdossier aanwezig is, maar dat verder onderzoek wel zinvol wordt geacht omdat er nog voldoende aanknopingspunten zijn. In bijna een kwart van de adviezen (23%) is geconcludeerd dat het zaakdossier onvoldoende informatie bevat en verder onderzoek zinloos is. In 17% van de zaken is geconcludeerd dat er voldoende informatie in het zaakdossier is, maar dat er geen onderbouwing is voor een beschuldiging.

* In alle beoordelingen is gebruik gemaakt van het Scenario Analyse Model (SAM).

* Bij 98% van deze 155 beoordelingen waren minimaal vier adviseurs betrokken, altijd in sterk wisselende samenstelling, en altijd in combinatie van een klinisch psycholoog/orthopedagoog, een rechtspsycholoog/cognitief psycholoog, een zedenrechercheur en een recherchepsycholoog.

* In totaal zijn in de periode 2016 tot en met 2021 55 adviseurs en rapporteurs lid (geweest) van de LEBZ. De zedenrechercheurs vormen de grootste categorie (29%; zestien adviseurs), gevolgd door klinisch psychologen/orthopedagogen (25%; veertien adviseurs), rechtspsychologen/ cognitief psychologen (20%; elf adviseurs) en recherchepsychologen (16%; negen rapporteurs).

* De adviseurs zijn in de meeste gevallen door de coördinatoren en in overleg met de actieve adviseurs gevraagd lid te worden van de LEBZ vanwege hun specifieke kennis en ervaring in het zedenvakgebied. Gemiddeld zijn adviseurs in de periode 2016 tot en met 2021 zes jaar lang aan de LEBZ verbonden, en heeft een adviseur gemiddeld dertien keer een zaak beoordeeld en een advies opgesteld.

* Uit zowel de inhoudsanalyse van LEBZ-adviezen als interviews met adviseurs blijkt dat men kritisch is over de kwaliteit van politieonderzoeken. Ook blijkt uit gesprekken met officieren van justitie en zedenrechercheurs dat de terugkoppeling van het LEBZ-advies naar het zedenteam, inclusief algemene feedback over de kwaliteit van het opsporingsonderzoek, niet altijd plaatsvindt. In hoeverre het LEBZ-advies door de officieren van justitie wordt overgenomen en tot vervolging, seponering of een andere afdoening door het OM heeft geleid is niet bekend.

* Behalve het adviseren, heeft de LEBZ ook de taak jaarlijks te rapporteren over behandelde zaken. Het laatste onderzoeksrapport van de LEBZ dateert uit 2008, daarna is er geen rapport meer gepubliceerd, maar zijn door de coördinatoren thematische artikelen geschreven die gaan over onderwerpen relevant voor de LEBZ. Er is een - niet openbare - publicatie, waarin de beoordeling van complexe zedenzaken door de LEBZ in de periode 2008-2020 centraal staat.

* Verder hebben de coördinatoren lezingen en lessen gegeven over zedenzaken op de politieacademie en in presentaties.

* Tevens zijn de coördinatoren betrokken geweest bij het opstellen van de PIZKK.

Kader S.2 Belangrijkste conclusies taakuitvoering en samenstelling

- Van alle zaken die binnenkomen bij het LEBZ-coördinatiepunt in de periode 2016 tot en met 2021, worden de meeste ook als geschikt voor de LEBZ gekwalificeerd door de coördinatoren.
- Het grootste percentage zaakdossiers die de LEBZ in die periode heeft beoordeeld hebben betrekking op misbruik langer dan acht jaar geleden.
- Er wordt in ruim een derde van de gevallen in LEBZ-rapportages in de periode 2016 tot en met 2021 geconcludeerd dat er onvoldoende informatie in het zaakdossier aanwezig is, maar dat verder onderzoek zinvol is (waar dan ook suggesties voor worden gedaan).

- In alle LEBZ-adviezen in die periode is gebruik gemaakt van het SAM.
- De samenstelling van adviesgroepen verloopt in die periode zoals beoogd (met vrijwel altijd vier adviseurs in wisselende samenstellingen).
- Het jaarlijks openbaar rapporteren van behandelde zaken is vanaf 2008 niet meer uitgevoerd.
- De coördinatoren en adviseurs van de LEBZ werken aan kennisoverdracht (het geven van lezingen en lessen).
- De coördinatoren van de LEBZ zijn betrokken bij het opstellen van de PIZKK.

Controle op de taakuitvoering

- * De eis om *actief adviseur te worden* (actieve adviseurs zijn adviseurs die ingewerkt zijn en advies geven op zaakdossiers in de LEBZ-procedure), is voor interne adviseurs (die in dienst zijn bij de politie) werkervaring in het zedenvakgebied. Externe adviseurs (niet in dienst bij de politie) zijn bij voorkeur gepromoveerd in een vakgebied gerelateerd aan de taken van de LEBZ, en/of hebben behandelervaring in de klinische psychologie.
- * *Actieve adviseurs* mogen niet participeren in een LEBZ-advies als zij: 1) mensen kennen in een zaakdossier, 2) betrokken zijn of werken bij een afdeling/eenheid waar de zedenzaak speelt, en 3) de termijn van tweemaal drie jaar overschrijden (met uitzondering voor beperkt beschikbare expertises en recherchepsychologen). Men probeert actieve externe adviseurs minimaal vier zaken per jaar te laten behandelen, voor interne adviseurs zijn dit minimaal twee zaken per jaar.
- * Rapporteurs mogen geen rapportages opleveren als zij: 1) de inwerkperiode nog niet hebben afgerond, en 2) betrokken zijn of werken bij een afdeling/eenheid waar de zedenzaak speelt.
- * Eisen voor LEBZ-rapportages zijn: 1) het hebben van een vaste opbouw (zie het template van LEBZ-adviezen in bijlage 4), 2) gebaseerd zijn op de inbreng en overeenstemming van adviseurs, en 3) onderbouwd zijn met verwijzingen naar dossier, bron en/of wetenschappelijke literatuur.
- * Interne bijscholing, intervisie en evaluatie vindt plaats in een voor adviseurs van de LEBZ plenaire en jaarlijks terugkomende bijeenkomst georganiseerd door de LEBZ. Intervisie vindt ook plaats in kleinschaligere vormen tijdens adviseursbijeenkomsten.
- * Er is supervisie op LEBZ-coördinatoren door de teamchef van recherchepsychologen. Hoe dit plaatsvindt, hebben we in dit onderzoek niet kunnen achterhalen. Coördinatoren hebben supervisie op: 1) gedragskundigen/rapporteurs, 2) de administratieve ondersteuning, en 3) kandidaat-adviseurs in de introductiefase.
- * LEBZ-adviseurs hebben in de introductieprocedure behoefte aan: 1) duidelijkheid wat de verwachtingen zijn van het introductiegesprek, 2) meer informatie over de eisen die worden gesteld aan de eigen bijdrage van adviseurs (individuele adviezen en conclusies), en 3) een starterspakket voor kandidaat-adviseurs met daarin onder andere informatie over wat van adviseurs verwacht wordt.
- * LEBZ-adviseurs pleiten voor hervatting van de jaarlijkse bijeenkomsten georganiseerd door de LEBZ (die door COVID-19 maatregelen een paar jaar niet zijn georganiseerd), en een evaluatie van individuele LEBZ-adviezen op zaakniveau met de officier van justitie.

Kader S.3 Belangrijkste conclusies controle op de taakuitvoering

- Er zijn eisen en voorwaarden om actief LEBZ-adviseur of LEBZ-rapporteur te worden, en de inzet van reeds actieve adviseurs en rapporteurs is ook aan voorwaarden gebonden.
- Alle LEBZ-adviezen moeten voldoen aan bepaalde opgestelde eisen.

- Interne bijscholing, intervisie en evaluatie vindt plaats in een jaarlijkse bijeenkomst (en is door COVID-19 maatregelen een aantal jaar niet georganiseerd).
- Supervisie, en daarmee controle op de taakuitvoering, vindt vooral plaats door de coördinatoren.
- LEBZ-adviseurs hebben in de introductieprocedure behoefte aan: 1) duidelijkheid wat de verwachtingen zijn van het introductiegesprek, 2) meer informatie over de eisen die worden gesteld aan de eigen bijdrage van adviseurs (individuele adviezen en conclusies), en 3) een starterspakket voor kandidaat-adviseurs met daarin onder andere informatie over wat van adviseurs verwacht wordt.
- LEBZ-adviseurs pleiten voor hervatting van het patroon van jaarlijkse bijeenkomsten georganiseerd door de LEBZ, en een evaluatie van individuele LEBZ-adviezen op zaakniveau met de officier van justitie.

Ervaringen met en meningen over LEBZ

* Geïnterviewden hebben vanuit verschillende perspectieven en wisselende frequenties te maken met de LEBZ. Enerzijds hebben bijvoorbeeld zedenrechercheurs, leidinggevendend bij de politie of officieren van justitie concreet en direct te maken met de LEBZ. Anderzijds hebben bijvoorbeeld rechters, advocaten, behandelaren of (vermeende) slachtoffers veelal indirect te maken met de LEBZ. Met name de behandelaren en (vermeende) slachtoffers worden in de meeste gevallen slechts sporadisch of gedeeltelijk op de hoogte gesteld van het advies dat de LEBZ heeft uitgebracht met betrekking tot de casus, en baseren zich bij hun oordeel op de beperkte kennis die openbaar beschikbaar is over de LEBZ.

* De ervaringen met en meningen over de LEBZ geuit door de geïnterviewden zijn grofweg in twee categorieën te verdelen. Enerzijds is er de categorie geïnterviewde zedenrechercheurs, officieren van justitie, rechters, één advocaat, en één beschuldigde, die aangeven dat de LEBZ-coördinatoren en adviseurs beschikken over de juiste kennis, expertise en inzichten. Zedenrechercheurs plaatsen hierbij de kanttekening dat extra opsporingshandelingen die de LEBZ adviseert vaak niet mogelijk zijn door een gebrek aan capaciteit, en dat er binnen de politieorganisatie en zedenteams te weinig kennis en aandacht is voor de LEBZ en LEBZ-adviezen. Samenwerking en communicatie lijkt voor verbetering vatbaar.

* Anderzijds is er de categorie geïnterviewde behandelaren, (vermeende) slachtoffers, vertegenwoordigers van (vermeende) slachtoffers en één van de advocaten die kritisch zijn op de LEBZ. Zij zijn van mening dat de coördinatoren en adviseurs van de LEBZ vooringenomen zijn over bepaalde aspecten van een zaak (met name met betrekking tot hervonden herinneringen en de betrokkenheid van therapeuten) en afwijzend staan tegenover fenomenen zoals bijvoorbeeld ritueel misbruik. Daardoor kunnen zij volgens de geïnterviewden geen objectief advies geven over casussen waarbij deze onderwerpen spelen. Samengevat vinden zij de vakkennis waar de coördinatoren en adviseurs zich op baseren voor het opleveren van een LEBZ-advies achterhaald, eenzijdig en onvolledig, en de houding voor nieuwe inzichten gesloten. Ook vinden zij dat de taak- of doelstelling van de LEBZ onvoldoende rekening houdt met de behoeften van slachtoffers. Hierdoor zouden slachtoffers volgens de geïnterviewden ontmoedigd worden om aangifte te doen, of in de aangifte verwijzingen naar ritueel misbruik vermijden. Volgens een aantal geïnterviewde behandelaren komen dergelijke zaken daardoor niet of nauwelijks voor in de registraties van zedenzaken in Nederland en wordt daaruit onterecht de conclusie getrokken dat deze zaken in Nederland dus niet voorkomen.

* Hoewel bovenstaande geïnterviewden zich realiseren dat een misdrijf bewezen moet kunnen worden en dat behandelaren een fundamenteel andere uitgangspositie hebben met

(vermeende) slachtoffers, vinden zij meer nuance in de werk- en denkwijze van de LEBZ vereist, waarbij rekening gehouden wordt met: 1) de impact die een LEBZ-advies heeft op een (vermeend) slachtoffer/beschuldigde (rekening houden met deze impact en manieren om hiermee om te gaan wordt vaak als punt van advies geformuleerd in LEBZ-adviezen, zie ook paragraaf 4.6 van deze rapportage), 2) met de omstandigheden van het (vermeende) slachtoffer en 3) de invloed van deze omstandigheden op de verklaring.

* Volgens de geïnterviewde behandelaren, (vermeende) slachtoffers, vertegenwoordigers van (vermeende) slachtoffers en één van de advocaten is transparantie nodig in de wijze waarop de LEBZ te werk gaat en georganiseerd is (bijvoorbeeld het periodiek presenteren van een ledenlijst).

* Ook zou volgens bovenstaande geïnterviewden inzage in het LEBZ-advies voor (vermeende) slachtoffers/beschuldigten door de officier van justitie tot een beter inzicht kunnen leiden in de werkwijze en de overwegingen van de adviseurs van de LEBZ, waardoor het advies voor (vermeende) slachtoffers/beschuldigten beter te begrijpen zou zijn.

* Opvallend is dat de met name de geïnterviewde behandelaren, (vermeende) slachtoffers, en vertegenwoordigers van (vermeende) slachtoffers hun oordeel hoofdzakelijk lijken te baseren op eenmalig en indirect contact met de LEBZ, en de beperkte openbare informatie die over de LEBZ beschikbaar is. Onafhankelijke en betrouwbare informatie over de LEBZ is voor buitenstaanders niet of nauwelijks openbaar beschikbaar. De taakomschrijving in de PIZKK is niet openbaar, sinds 2008 is er geen zaak overstijgende rapportage meer gepubliceerd door de LEBZ en een actuele lijst met adviseurs is niet beschikbaar. Mede hierdoor zijn er onduidelijkheden en misvattingen over de LEBZ.

* LEBZ-adviseurs kennen bovenstaande kritische houding, maar kunnen zich hierin niet vinden. Zij voeren aan dat: 1) het multidisciplinaire karakter van adviseursgroepen- en bijeenkomsten, 2) de analyse van meerdere scenario's én 3) de actuele kennis uit de wetenschap en politiepraktijk die geborgd zijn in de LEBZ deze kritiek weerleggen.

Kader S.4 **Belangrijkste conclusies ervaringen en meningen LEBZ**

- Personen die lid zijn van de LEBZ (als adviseur of in het LEBZ-coördinatiepunt), zedenrechercheurs en leidinggevend bij de politie of officieren van justitie, kunnen regelmatig te maken hebben met de LEBZ.
- Advocaten, rechters, behandelaren, (vermeende) slachtoffers en (vermeende) daders komen in principe niet direct met de LEBZ in contact.
- Enerzijds is er een categorie geïnterviewden die aangeeft dat de LEBZ-coördinatoren en adviseurs beschikken over de juiste kennis en expertise. Zij zien mogelijkheden tot verbetering in de onderlinge samenwerking en communicatie tussen de zedenteams en de LEBZ, en zij zien mogelijkheden tot verbetering in de aandacht en kennis die er is binnen de zedenteams voor de LEBZ en de LEBZ-adviezen die men krijgt.
- Anderzijds is er een categorie geïnterviewden die aangeeft dat de LEBZ-coördinatoren en adviseurs een vooringenomen houding en negatief oordeel hebben over bepaalde fenomenen. Deze geïnterviewden vinden meer nuance in de werk- en denkwijze van de LEBZ vereist, waarbij rekening gehouden wordt met: 1) de impact die een LEBZ-advies heeft op een (vermeend) slachtoffer/beschuldigde (zoals ook vaak geadviseerd aan de officier van justitie in LEBZ-adviezen), 2) met de omstandigheden van het (vermeende) slachtoffer en 3) de invloed van deze omstandigheden op de verklaring.
- Ook vinden deze geïnterviewden meer transparantie belangrijk in de wijze waarop de LEBZ te werk gaat en georganiseerd is (bijvoorbeeld het periodiek presenteren van een ledenlijst).

- Deze categorie geïnterviewden baseren hun oordeel over het algemeen op eenmalig en indirect contact met de LEBZ, en de beperkte openbare informatie die over de LEBZ beschikbaar is.
- De reactie van LEBZ-adviseurs hierop is dat zij deze kritiek kennen, maar zich hierin niet kunnen vinden, aangezien zij aangeven het advies toe te spitsen op de betrouwbaarheid van het geheugen of de herinnering van degene die aangifte doet, en dit multidisciplinair te analyseren en toetsen aan actuele kennis uit de praktijk en wetenschap.

Ten slotte

De LEBZ is in 1999 opgericht met als eerste doel het objectiveren van (verklaringen en bewijsvoering in) bijzondere zedenzaken en inzicht verschaffen in de waarde en de gedragswetenschappelijke aspecten van deze zaken. Dit doel is in de loop van de tijd vrijwel ongewijzigd gebleven en is, ondanks de coördinatie van meer zaken dan beoogd in de periode 2005 tot en met 2015, beperkte bezetting en het ontbreken van een evaluatie volgens beoogde procedures uitgevoerd.

De tweede doelstelling van de LEBZ, het opbouwen van kennis over bijzondere zedenzaken, is ook op gedegen wijze uitgevoerd. De overdracht van deze kennis en expertise is echter in mindere mate geslaagd. In 2008 is de laatste rapportage van de LEBZ verschenen (de meest recente publicatie is niet openbaar beschikbaar). Onafhankelijke en betrouwbare informatie over bijvoorbeeld de taken of taakomschrijving van de LEBZ is voor buitenstaanders niet beschikbaar. Daarnaast blijkt kennis over de LEBZ binnen zedenteams van de politie beperkt en blijkt feedback over opsporingshandelingen uit LEBZ-advies de zedenteams niet of slechts deels te bereiken. Oftewel, de tweede doelstelling is niet geheel zoals beoogd uitgevoerd, en er zijn verbeteringen mogelijk.

Het beeld dat wij als onderzoekers gekregen hebben van de LEBZ, is tweeledig. Enerzijds zien wij een expertisegroep waarvan de coördinatoren onder druk staan door de discussie en kritiek die de aanleiding vormde voor dit onderzoek. Hoewel er ruimte is voor verbetering, is onze indruk dat de coördinatoren werken vanuit de taken en taakuitvoeringen zoals deze sinds de oprichting in 1999 zijn opgesteld. De steken die men hierin heeft laten vallen, zijn naar alle waarschijnlijkheid door capaciteitsproblemen ontstaan. Voor de LEBZ-adviseurs die wij hebben gesproken geldt ook dat zij werken vanuit de beoogde procedure en unaniem staan achter de multidisciplinaire werkwijze van de LEBZ. Zij, en vele andere met directe ervaring met de LEBZ, zijn ervan overtuigd dat de coördinatoren en de adviseursgroep voldoende kennis en expertise hebben om hun werk gedegen te kunnen doen. De onderzoekers sluiten zich hierbij aan. Toch zien wij ook een expertisegroep waarover onduidelijkheid bestaat bij het algemene publiek. Meer transparantie in de doelen, taken en taakuitvoering lijkt ons een eerste stap in de goede richting, maar zal niet alle problemen oplossen. Voorzien in en afstemmen op de behoeften en verwachtingen van mensen blijft moeilijk door de smalle juridische taak van de LEBZ in het strafproces. Meer voorlichting en openheid over de verrichte taken toegespitst op de behoeften en verwachtingen is vereist. Hopelijk draagt dit onderzoek bij aan reflectie op de LEBZ en het functioneren in de toekomst.